

44

DISSERTATIO THEOLOGICA
De
**ANATHEMATE
VOTIVO PAULI**

Rom. IX. 3.

QUAM

Consensu Max. Vener. Facult. Theolog. in Reg. Acad.

Aboënsi,

PRÆSIDE

Viro Maxime Reverendo atque Amplissimo

**D: NO J A C O B O
GADOLIN**

S. S. Th. Doft. & Prof. Reg. Ord. Ecclesiæ Fennicæ Aboëns.
Pastore, Reg. Acad. Seient Svec. membro nec non Fa-
cultatis Tbeol. b. t. Decano,

Publico Examini modeste subjicit

S:æ R:æ. M:tis Alumnus

ABRAHAMUS PAULIN

Austro - Fennio

In Audit. Superiori Die XXVI April. MDCCCLXXV.

H. A. M. S.

A B O Æ

Typis JOHANNIS CHRISTOPHORI FRENCKELL.

S:Æ. R:Æ. M:TIS.

MAGNÆ FIDEI VIRO,

Reverendissimo Patri ac Domino

D: NO CAROLO
FRIEDRICO
MENNANDER,

S. S. THEOLOGIÆ DOCTORI

Consummatissimo,

Dioceſeos Aboënsis

EPISCOPO

Eminentissimo,

ACADEMIÆ Ibidem Pro-CANCELLARIO

Magnificentissimo,

Scholarum per Dioceſin

EPHORO

Accuratissimo

Nec non

Regiæ Academiæ Scient. Holmienis

MEMBRO

Dignissimo,

MAECENATI MAXIMO
SACRUM.

§. I.

In epistolis Paulinis esse quædam intellectu diffi-
cilia, quæ indocti & instabiles depravant sicut
ceteras scripturas in suam ipsorum perditionem,
suo jan ævo monuit Sanctus Petrus II. Pet. III: 16.
Comprobatur hoc assertum experientia ab eo usque
tempore ad nostram ætatem producta. Sunt enim
in diversas admodum partes divisi Christiani, &
partium studia usque adeo invaluerunt, ut vincu-
lum unionis & fraternitatis inter cœtus, qui com-
mune Christianorum nomen sibi tribuunt, non so-
lum sublatum sit, sed etiam quævis fere consilia
redunctionis, suspicionem criminis adferant. Caus-
san istiusmodi separationis haud aliunde derivave-
ris, quam ex perversitate animi morumque, qua
ab una constanti veritate pertinaciter receditur.
Sunt vero etiam haud raro Scripturæ Sacrae inter-
pretes, nullo ad diversitatem sectarum habito respe-
ctu, amice ac sine suspicione criminis dissentientes.
ab invicem; si nimirum opinionum diversitates con-
sistunt intra certos terminos, de quibus convenit,
& unde ad ~~discrepantes~~ argumentum petitur. Proficit
hujus generis controversia circa quæstionem de ana-
themate Pauli, cuius mentionem facit Apostolus in
initio Capitis noni epistolæ ad Romanos. Hanc
quæstionem dum pro modulo ingenii discutere ag-

A

gre-

gredimur, id solummodo rogamus B. L. velit veritatem causæ non ex numero vel auctoritate consentientium, sed argumentorum pondere aestimare. Attamen & id notamus, noluisse nos citare auctores, quorum vel verba vel sententias secuti sumus in terminis, quos modo diximus, iis scilicet, de quibus convenit atque unde argumenta duximus ad questionem dirimendam. Curandum nobis fuit, ut supra facultates nostras ne excresceret volumen hujus exercitii Academicæ; vanam multifariae lectionis gloriam non aucupantur.

§. II.

Ut commodum sit Lectori examen eorum quæ dicentur, integrum textum, de quo disputatur, apponimus. Rom. IX: 1, 2, 3. Ἀλίθεαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ φεύδομαι, συμμαχούσοντος μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πνεύμαν ἀλλα. Ὁπ λύπη μοι ἔστι μεγάλη, καὶ αἰδιάλειπτος ὁδύν τῇ καρδίᾳ μου. Ηὔχομεν γὰρ αὐτὸς ἐγώ ανάθεμα εἶναι ἀπό τοῦ χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατατάκνα. Ex translatione Sebastiani Schmidt. Veritatem dico in Christo, non mentior, testante mecum conscientia mea in Spiritu Sancto: Quod tristitia mibi sit magna, & indefinens cruciatus cordi meo. Optarim enim ipse ego anatema esse a Christo pro fratribus meis, cognatis meis juxta carnem. Svetice: Jag såger samlingen i Christo. och ljuger icke; som mitt samvett här mig ther witne til i then Helga Linda; Ut jag hafwer ena stora sorg och idkeliga pino i mit hjerta. Ty jag hafwer sielfwer önskat mig bortka-

stad

stad ifrå Christo, för mina Bröder skull, som mig
kötliga skylde åro. Fennice: Minä sanon totuuden
Christuresta, ja en walehtele, niinkuin minun oma-
tundoni minun kanssani Pyhässä Hengessä todista, et-
tä minulle on suuri murhe, ja alinomainen kipu sy-
dämessäni. Minä olen pyynti kirottuna olla Chris-
turelta minun welsjeli tähden, jotta lihan puolesta
minun sangoni ovat.

§. III.

Res clarior evadit, si bipartita quæstione, in-
dagetur, utrum 1:o *Anathema* hoc loco significet ta-
lem conditionem, qualem in statu Pharisaismi, sive
ante conversionem sui ad Christianismum, sibi vo-
visset Paulus; h. e., utrum possibile fuerit & revera
quoque existiterit tale votum Pauli Pharisæi, ex quo
tanquam effectus ex caussa, pendeat id, quod de
se, postquam factus esset Christianus, in textu nar-
rat; an vero 2:o, vocabulo *anathematis* heic intel-
ligatur alia talis conditio, quæ in hominem Phari-
sæum non quadrat; siquidem ex verbis Pauli e-
orumve positione intelligatur, Christianismum, tan-
quam rem præcedaneam, & votum anathematis,
tanquam rem consecutivam proponi. Priorem hy-
pothesin pauci, posteriorem plurimi adprobandam
judicarunt.

§. IV.

Convenit, uti diximus, inter plurimos de eo,

A2

quod

quod hoc loco nequeat intelligi quoddam votum Pauli, in statu Pharisaismi factum. Argumenta, quibus sententiam superstruunt, varium in modum adornantur. In compendium missa hæc fere sunt.

1:0 Quia Paulus materiam hujus textus, seu rem illam, quæ menti ejus obversabatur, & quam a lectoribus cogitari ac intelligi voluit, verbis fortissimis vehementissimisque, & quidem per modum juramenti, asseveravit, Αληθειας λέγω εν χειρώ &c. ergo oporteat rem eandem, quæcunque demum sit, fuisse minus patulam, de qua tum omnibus, cum hæc scriberet Paulus, non constaret, & quæ multis videretur minus probabilis. Igitur concludunt, rem, quæ tanto ardore affirmatur, non esse Zelum istum Pharisaicum, quo Paulus olim Christianos persequebatur. Erat enim is notorius, de quo nemo tum dubitabat. Hinc conficiunt, illud οὐχόντων ἀνάθεμα εἶπει non esse intelligendum de voto in statu Pharisaismi facto.

2:0 Urgent, istud οὐχόντων ἀνάθεμα εἶπει τοῦ χειρὸν, ne quidem cogitari posse ab homine Phariseo. Ipsa namque phrasis præsentem communionem præsupponit, ast Phariseus Christum pro impostore habet, quem omnes oporteat aversari. Igitur quandoquidem separari nequeunt, nisi quæ conjuncta existunt, hinc inferunt, neque Phariseum, qui nulla unquam societate Christo junctus esset, velle potuisse, ut anathemate ab eo separaretur. Imo multo minus eum potuisse optare, ut id fieret οὐκέ τῶν ἀδελφῶν: qui enim Christum, usque adeo conte-

contemnit, nullum plane, ne dum grande aliquod incommodum vel commodum ex tali separatione sibi aliisve spondet. Notant præterea, verbum *ἰνχόμην* non loqui perfecte præteritam quandam animi conditionem, sed in forma temporis præteriti imperfecti exprimere eam, quæ in animo Pauli diu radices egerit, eique adhuc inhæreat. Hinc verbum *ἰνχόμην* non indicativum sed optativum sensum habere volunt, quasi legatur *ἴνχόμεν* à h. e. volo, atque utinam mihi liceret. Particulam namque à ex ratione linguae, interdum omitti; ut A&t. XXV: 22. Εἴθουλόμην καὶ ἀντίς τοῦ αὐτοῦ ἀγάπην.

3:0 Dicunt, hoc textu contineri exordium & novæ & magnæ dissertationis gravioris, qua Paulus petit pervicaces Judæos, eisque annuntiat iudicium reprobationis, nisi evangelio Christi obedient. Itaque ponunt Paulum heic usum esse prudentia oratoribus familiari. Solent nimirum hi, cum res arduas atque ingratas auditoribus persuadere aggrediuntur, in primo sermonis initio studiose id agere, ut æquos se auditoribus præbeant, horumque fidem sibi concilient; sic namque habebunt auditores & ad audiendum & ad obediendum paratores. Itaque quia Paulus saepe esset male tractatus a Iudeis, contra in summo honore habitus apud Christianos e gentibus vocatos, credi poterat aut infensus illis, aut in hos propensior. Ideo putant, Paulum in textu nostro suspicionem hanc longe a se amoliri, & quidem jure jurando exhibito per Christum, itemque facta provocatione ad conscientiam

quæ vulgo dicitur mille testes. Ob eandem hanc causam, Paulum heic profiteri, summe sibi dolere, quod Judæorum maximi & plurimi essent extra statum vere justitiae & divini spiritus ac salutis æternæ; atque ingratissimum sibi esse, quod hæc male ominata ipsis dicere cogeretur, quos equidem, ut pote sauguinis vinculo sibi conjunctos atque adamatos, vel sui ipsius anathematizatione redimere ardenter potius optaret. E contrario cassam atque a prudentia Paulina abhorrentem monent esse hujus loci explicationem illam, qua dicatur Paulus Judæis non conversis heic testari dolorem suum, quem jam sentiret ex pristino Zelo pro salute reip. Judaicæ; tali namque exordio totum sermonem sequentem reddidisset debilem, tenuem ac inefficacem. Neque enim illum indicium propensionis in Judæos exinde hauriri posse, quod, deserto Judaismo, in Christianorum castra transiisset.

4:o Addunt præterea, Apostolum toto capite ostovo prærogativas non sibi proprias, sed justificatis omnibus communes, edisserere, atque hinc efficere, fideles amore DEI privari non posse. Intelligi hoc loco illum amorem, quo DEUS homines completitur, non autem Pauli vel justificatorum amorem erga DEUM & Christum. Itaque ne verisimile quidem esse, Paulum in tam gravi argumento, cum singulari animi lætitia, respectu omnium justificatorum, versantem, ad se unum in verbis proxime sequentibus divertere, & pristini in Christem odii, amorisque & affectus in Judæos recordari.

5:0 Sunt quoque qui existimant, Paulum, dum plena plerophoria gratiam divinam sibi applicatam prædicabat, non potuisse simul corde fovere ~~adiectionem~~ dolorem ob peccata in Judaismo commissa. Ergo neque in his verbis respexisse ad illud Judaismi tempus.

6:0 Sunt denique alii, qui ex occasione præjudicij Judaici peculiaris verba hæc Pauli derivant. Probant scilicet ex Judæorum magistris, id olim in ista gente invaluisse, ut a Prophetis infausta omnibus postularent; ut pro populo vitam interponerent, vel se ipsos DEO, ceu hostias piaculares, offerrent & obtruderent, juxta exemplum Mosis, neque nisi hoc fecissent, a populo bene exceptos fuissent. Igitur Paulum quoque hoc in loco errori populari prudenter obsecundasse, ut vel sic Judæos Christo lucraretur.

Hæc sunt potissima argumenta, quibus usque adeo confidunt nonnulli, ut non vereantur aperte pronunciare, ne audiendos quidem esse illos, qui ad statum Pharisaismi hoc Pauli *πνεύμα* referre conentur.

§. V.

Debellato hoste communi, in partes iri continuit. Qui haec tenus belle consenserunt in oppugnanda hypothesi, qua votum Pauli remittitur ad immoderatum ejus zelum pro contribulibus in pristino statu Judaicō, in diversa abeunt, dum explicabunt, qua in re consistere censendum sit anathema, quod
Paulus

Paulus sibi optaret, postquam fidem Christo dedit-
 set. Alii existimant Paulum heic exprimere tantum
 amorem ad augendæ gloriæ Christi & procurandæ
 salutis consanguineorum, ut omnino dicat, malle
 se solum privari bonis ineffabilibus omnibus a Chri-
 sto paratis, atque æterno exitio animæ ac corporis
 perdi, quam ecclesiam Christi universorum Judæ-
 orum accessione carere. Eum videlicet summa ope-
 niti, atque recollectis viribus id jam agere, ut in-
 stituta nova dissertatione, cuius initium textu con-
 tineatur, quam efficacissime demonstrat, Judæos tur-
 piter falli vanissima spe, quam in carnalis genera-
 tionis prærogativis ceterisque præjudicatis opinioni-
 bus Judaicis collocarent. Itaque in ipso sermonis
 exordio sanctissime asseverare, tanto se amore pro-
 sequi gentem suam, ut infernalia mala æterna sibi
 tolerabiliora sint, quam tristis & constans cordis
 dolor, quem perpessus sit ab eo usque tempore,
 quo veritatem rei Christianæ a Spiritu Sancto didi-
 cerit, quatenus quidem pervicacem iplorum incre-
 dulitatem effusasque in Christum blesphemias cum
 horrore persentiscat, & exitiosam imminentem ca-
 lamitatem quasi coram oculis concernat. Volunt
 esse hocce votum simile isti Mosaico, Exod. XXXII:
 32. *Aut dimitte eis noxam hanc aut dele me de libro,*
quem scripsisti. Putant Paulum zelo quasi extra se
 motum fuisse, atque induluisse æstuanti amori, quo
 propendebat in suos cognatos. Assertum exinde
 probari volunt, quod caritas exuberans feratur
 etiam ad impossibilia. Monent, circa amorem æ-
 que

que ac iram, metum aliquosve affectus, haud raro observari, quod quispiam impetu agatur ad talia suscipienda, quæ, extra vehementiorem animi commotionem, facile pervisurus fuisset fieri non posse. Opinantur amorem hunc Paulinum esse æstimandum cœn illustre documentum magnanimæ dilectionis fraternali. Joh. XV: 13, & profundæ abnegationis sui ipsius, reliquarumque virtutum Christianarum. Imo sunt, qui interpretantur verba ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, ad exemplum Christi, uti ἀπὸ περγαλῶν redduntur, secundum exemplum majorum II. Tim. I: 3, quasi dicat Paulus, velle se maledictum fieri pro Israëlitis, quemadmodum Christus se ipsum maledictioni subjecit, ut nos omnes a maledictione liberaret. Addunt fuisse hoc exordium apprime conveniens ad captandam gratiam auditorum Romæ degentium, ad quos hæc epistola consignata est, siquidem Romanis id pulcrum ac nobile habitum esset, quod quis ex amore in patriam morti se voveret. Liv. I. 9. c. 4, equidem mortem pro patria præclaram esse fateor, & me vel devovere pro populo Romano legiobusque paratus sum.

§. VI.

Horum plurimi, dum zelum Paulinum summis laudibus extollant, ne quid nimis positum videatur, simul monent, Paulum tamen haud simpliciter & absque omni exceptione exoptasse æternam refectionem a Christo ut gentilios salvos præstaret, sed eum id omnino fecisse sub conditione possibilitatis,

B

vel,

vel, ut alii dicunt, cum quadam reservatione mentali tacita, etiamsi optime sciret rem esse impossibilem. Atque in opinionis hujus confirmationem nonnulli haud dubitant citare exemplum Sanctissimi Salvatoris, qui Math XXVI: 39, sub conditione possibililitatis precatus legitur: *Pater si fieri potest, transeat a me calix iste.* Alii votum Paulinum esse volunt locutionem hyperbolicam, qua generaliter intellectum vellet, se esse promptum ac paratum ad sustinenda fatis magna mala; si modo iis ferendis Israëlitarum saluti inservire queat. Alii aliter virtutis partem nimiam resecandam putant.

§. VII.

Horum aliis hæc displicant, quia votum Pauli sic nimis extenuatur. Vident forte in nihilum abire id, cui conditio impossibilis jungitur. Hi proinde penitus negant, Paulum sibi exitium animæ vobisse. Temporalem destructionem solam verbis Pauli intelligi inde concludunt, quod Paulus non pro singulis Judæis, sed pro universo Judæorum genere pati voluerit. Etenim mala, quæ ex judicio divino toti alicui populo vel civitati, qua tali, immittuntur, temporalia sunt. Ergo Apostolus, dum populi mala futura in se transferri optabat, non alia cogitaverit quam temporalia. Hi præterea illud *απὸ τῷ Χριστῷ reddunt per Christum;* quasi dicat Apostolus, voluisse atque velle se, Dominus Christus ipsi infligat pœnam anathematis utcunque in hac vita contumeliosam calamitosamque, si modo populus I-sraëli-

fraëliticus, quatenus est populus vel civitas, ab imminente destructione liberetur. Quia Paulus, dum Judaismum deseruit, omnes simul prærogativas ci-viles amisit, quemadmodum ipse narrat se esse factum ut *μεραρχημα τὸν κόσμον.* 1. Cor. IV: 13; Hinc forte quidam hujus sententiæ patroni, in qua recensenda versamur, privationem ab honorificentissimo munere Apostolatus atque dejectionem in contemptissimum, qui esse possit intra ecclesiam Christi, statum habent pro malo, quod Apostolus subire atque a Christo sibi imponi desideraverit. Laudari hæc solet interpretatio *ceu convenientissima*, ideo quod votum Pauli sic, quod attinet ipsam rem, neque excessu neque defectu laboret, nec non quod anathema nostri loci hac ratione fiat simile anathemati 1. Cor. XVI: 22, ubi Apostolus huic voci adjicit vocabula Syriaca *μαραθά Dominus advenit.* Nimirum non esse dubitandum, quin destructionem templi, urbis ac civitatis Judæorum, tanquam in adventu Christi judicis sat cito futuram jugiter sibi repræsentarint Apostoli. Dicunt itaque omnia belle cohærere si intelligatur Apostolus voluisse, ut Christus, dum descensurus esset ad habendum judicium, quo populum Judaicum deleret, caußam populi in ipsum devolveret; adeo ut ipse, tanquam hostia piacularis, populi loco, devastationis poenam ferret.

§. VIII.

Devolvimus jam ad recensenda illorum argu-
B2 menta,

menta, qui putant ad statum Judaismi Paulum refferre suum illud *πνεύμα*. Commendat se nobis horum hypothesis; proinde haud aliter quam ex nostra sententia in hac recensione versabimur. Itaque hi non dubitant, quin Paulus vere & satis commode dicere posset, se olim, dum pro fratribus, h. e. pro salute reip. & ecclesiae Judaicæ contra Christianos furebat, voluisse esse anathema a Christo, h. e. manere longissime remotum ab omni communione cum eo, quem Christiani DEUM venerantur, qualem separationem, postquam Christianus evasisset, dirum & execrabile anathema esse persentiat. Itemque erroris hujus horrendi atque pristinæ perveritatis continuam fere memoriam tanto majorem animi ægritudinem sibi facere, quanto evidenter pvideat, eodem plane errore iisdemque præjudiciis Judaicis, quibus ipsem et ante irretitus esset, adhuc teneri fratres suos. Hæc pars disputantium se tuebitur forma verbi præteriti imperfecti *πνεύμα*; dicet namque eam in sensu proprio aptam esse ad talem hanc Pauli ideam exprimendam. Loquitur enim Paulus rem, quam in præterito tempore egit atque dum eam narrat, se ipsum sibi mente representat tanquam eidem tempori præsentem. Eadem plane in hoc loco est forma verbī, ac in loco ad Gal. 1:13, ubi idem a se commissum facinus alio quidem vocabulo, sed in modi indicativi tempore præterito Imperfecto similiter exprimit: *έδιωχε τὴν* *εἰκόνιτιν τὸν οὐρανόν, καὶ ἐπόρθων ἄντες.* Ejusdem autem verbi consimilem positionem, in diversa licet materia,

teria, habemus in Act. XXVII: 29, ἦν χοντρὸς ἡμέραν τριήμερην, mari periclitantes optabant diem fieri. Quod si vero significet, se nunc id velle ac optare, aptius id exprimeret alia verbi forma, quemadmodum legitur de præsenti suo voto dixisse Agrippæ Act. XXVI: 29. οὐχ αἴμαν ἀλλὰ τῷ Θεῷ. Non inficiamur tamen apud Græcos etiam in tali hac verborum constructione aliquando occurrere ellipsis particulæ ἀλλά; inde vero non sequitur, hoc quoque loco eam subintelligi. Hinc neque defuere, qui ex adversariis hanc temporis formam pro isthac sententia optime valere confessi sunt.

Similiter ad bellum grammaticale pertinet atque facile resolvitur id, quod ex parte adversa dicitur, ex recordatione peccati, ante conversionem patrati, in homine justificato non posse esse ἀδιάλειπτον cordis dolorem, quia læta in DEUM fiducia sic perpetuo excludatur. Neque enim apud Paulum ea est vis hujus vocabuli. Sic Rom. I: 9, per DEUM contestatur, ἀδιάλειπτως μετά τῶν Ῥωμαίων se facere, quod de absoluta temporis continuitate nemō intellexerit. Sed de hac re in sequentibus plura dicentur.

Quod attinet argumentum dissentientium ex gravitate contestationis desumptum, ex quo colligunt, asseveratam rem non fuisse in vulgus notam, qualis est Pauli Pharisaismus, aut quod is olim Christianos fuisset persecutus, id quidem hi non tam inficiabuntur, quam potius urgebunt, rem asseveratam esse arcanam, solique DEO patulam, qualem homi-

nes non nisi per ambages indagare solent, & in qua detegenda saepe admodum falluntur; ponent namque eam rem esse Pauli fidem, sinceritatem, pietatem, arctam cum DEO communionem, latenterque in pectore summam cordis angustiam, dolorum ac modestiam. Atque utinam hujus rei veritas vel addito gravi juramento Judaeis non conversis omnibus patescere potuisset! Quis enim dubitat, illos habuisse hunc virum DEI pro homine seditioso, rebelli, juris divini & humani violatore & nefario quam non scelerato? Neque tamen probatur, quod in terminis generalibus urgent heic adversarii; quia vel ex II. Cor. XI: 31 - 33, patet, Apostolum juramento confirmasse etiam ea, quorum veritas haud paucis testibus oculatis esset perspectissima.

Affirmabunt porro hi, textum nostrum quoad nexum omnium partium & verborum constructionem grammaticam cum sua hypothesi optime consentire. Dissertis namque verbis Apostolus indicat, materiam veritatis juramento confirmatae ὡν λύπη γου ἐστι μεγάλη &c. Expressa particula caussali idem demonstrat veram caussam doloris sui, dum ait, οὐ χόμην γὰς. Aperte simul atque emphatice indigitat, se jam menti suæ sistere semetipsum tanquam referendum ad duo diversa tempora, præteritum Pharisaismi, & præsens Christianismi, quibus ipse unus idemque, interveniente mira metamorphosi, duas diversas egerit personas, nimirum quod idem ille duxit i�ω, qui antea in Pharisaismo haud erubuit αὐθεντικῶν τοῦ Χριστοῦ, jam, juxta finem capit. præ-

præced. cum confidentia summa dicat, ἡμᾶς χαράς εἶσι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χειροῦ; nec non quod idem αὐτὸς ἐγώ, qui antea carnali amore percitus omnia auderet ὑπὲ τῶν αἰδελφῶν, in præsenti fortissime asserat ἵνα τις καίσις δυνήσται ἡμᾶς χαράς.

Quod adversam partem tuentes, facta distinctione inter amorem DEI & Christi erga justificatos & horum amorem reciprocum erga DEUM & Christum, dicunt Apostolum ex recenti narratione rei illuſtrissimæ, quæ sibi omnibusque justis communis est, non potuisse delabi ad mentionem propriæ vitæ pristinæ indignissimæ, id vero ne speciem quidem veri habet. Qui enim summa cum plerophoria evolvit atque explicat immensam magnitudinem amoris DEI & Christi erga se aliosque justificatos, is certe non potest non reciproco in DEUM & Christum amore simul exardescere. Quod vero ardens harum rerum meditatio conjuncta esse queat cum quadam pudibunda & summe dolorifica recordatione prioris vitæ indignissimæ, id non solum naturæ rei non repugnat, verum etiam exemplis piorum confirmatur, quemadmodum in sequentibus patebit.

Denique quod contra hanc hypothesin petitur argumentum ex Rherorum artificiis, atque horum applicatione ad contextum dissertationis Paulinæ, id quidem nihil est, dum luculenter demonstrari potest, eloquentissimi Apostoli hæc quoque verba multo majorem virtutem spirare, si intelligantur secundum hanc, quam illam contrariam hypothesin; quo circa

circa tenendum est dictum Augustini in his cunctis non format stylum ex regulis artis; sed natura rei & argumenti facit eloquentiam. Non intenta in eloquentiam sapientia, sed a sapientia non recedente eloquentia, sumi hæc fusa divina mente & sapienter, & eloquenter, non autem humana industria composita. Ad hanc itaque sententiam, ulterius confirmandam perdem jam promovemus.

§. IX.

Cum de anathemate heic imprimis quæstio agatur, necesse est ut circa hanc vocem paululum hæreamus. Est vocabulum μίσος, uti patet ex Justino Martyre, qui id interpretatur quæst. 121 in resps. ad Orthod. ἀνάθεμα λέγεται τὸ ἀνακείμενον καὶ αὐθεσμένον Θεῷ; καὶ εἰς κοινὸν χριστιανούς λαμβανόμενον. ἢ τὸ αποδοτελεμένον Θεῷ διὰ κακίαν. Anathema dicitur id, quod reconditum & secretum est DEO, nec iam ad communem usum sumitur. Aut quod vitii culpæque causa a DEO abalienatum est. Sensus vocis deterior, omnium consensu, ad nostrum scopum pertinet, siquidem in epistolis Paulinis anathema ubique adhibetur de persona execribili communione Christianorum indigna. Erat Paulus & gente & eruditione Hebræus; non itaque est dubitandum, quin ex usu Hebræorum ideam hujus vocabuli desumserit. Tria Iudei sunt nomina, & totidem, ut plerisque placet, gradus excommunicationis, scil.

יְהוָה נִצְחָן, Seclusio a contubernio aliorum. Excommunicatus non assidebat cuiquam, præter uxorem

rem & liberos intra spatium quatvor cubitorum. Terminus excommunicationis hujus ordinarius erat dies trigesimus. Si interea moreretur excommunicatus, feretro lapis imponebatur, ut constaret, impoenitentem meruisse lapidari. Licuit excommunicato adesse cultui divino, docere & doceri, servos conducere & conduci &c. Ad hunc primum gradum referri solet ἀφορετός, de quo Luc. 6. 22.

2:0 □τη, devotio. Qui per Niddui corrigi non posset, incidebat in Cherem. Devotus per Cherem non docebat, ne docebatur: operam nec locabat, nec conducebat: nemini cum ipso commercium erat: ne inedia moreretur, faciebant ei exiguum tugurium, ubi ali posset. Hujus excommunicationis non una traditur formula. Brevissima haec est: N. N. *devotus & maledictus* esto. In illo sit *exsecratio*, in illo *juramentum*, in illo *anathema*. Prolixior alia formula haec est: Ex sententia Domini Domini rum sit in anathemate Ploni filius Ploni in utraque domo judicii, superorum scil. & iuferorum, in anathemate item Sanctorum excelsorum, in anathemate Seraphim & Ophannim, in anathemate denique totius ecclesiae maximorum & minimorum. Sint super ipsum plague magna & falleles, morbi magni & horribiles; caliginosum fiat sylus ejus in nubibus; sit in indignationem, iram & excandescientiam; cadaver ejus objiciatur feris & serpentibus; laetentur super isto hostes & adversarii; argentum & aurum ipsius dentur aliis, & omnes filii ejus ad ostium inimicorum ipsius sint expositi; super die ejus obstupescant posteri. Sit maledictus

Etus ex ore Addiriron & Achitariel, ex ore Sandelphon, &
 Hadraniel, ex ore Ansiel, & Patchiel, ex ore Seraphici, & Sagansael, ex ore Michael & Gabriel, ex
 ore Raphael & Mescharetiel. Sit anathematisatus ex
 ore Zafzavif, & ex ore Hafkavif, qui est Deus ille
 magnus, & ex ore septuaginta nominum Regis ter
 maximi, ex ore denique Tzortak, cancellarii magni; ab-
 sorbeatur sicut korah & cætus ejus; cum tremore &
 terrore egrediatur anima ejus; increpatio Domini oc-
 cidat eum; stranguletur ut Achitophel in consilio suo,
 sicut lepra Gechasi sit lepra ipsius; neque ulla sit resur-
 rectio ruine ejus; in sepultura Israëlis non sepultura
 ejus; alienis detur uxor ipsius, & super eam prostran-
 to se alii in morte ejus. In hoc anathemate sit Ploni fi-
 lius Ploni, & bac sit hereditas ipsius. Super me au-
 tem, & super totum Israël expandat Deus pacem &
 benedictionem suam, Amen. Ad hunc secundum gra-
 dum quidam referunt illud παρεγδιωται τῷ Σατανᾷ I.
 Cor. V: 5.

3:0 נַהֲרָה, adjudicatio ad mortem æternam. Quia vocabula נִגְרָה & נַהֲרָה a Rabbinis saepè admodum synonymice adhibentur, ideo tertium hoc genus negant nonnulli rerum Rabbinicarum scruta-
 tores; alii vero ponunt gravissimum excommunicationis genus esse καὶ ἤξοχόν dictum Νοῦ, quo ex-
 communicato omnis spes redeundi αποτύπως negetur; atque ad hujus modi anathema volunt oculum re-
 flectere Apostolum I. Cor. XVI: 22. voce μάγγαί αἴσι.

Ad disciplinam ecclesiasticam hæc pertinent anathemata, concernuntque peccata commissa. Sed obser-

observandum nobis est, Judæis haud infrequens fuisse, anathematis obligationem ad res futuras quoque pretendere. Sic nimirum quis diris devovebatur, si quid in posterum sive committeret sive omitteret, Hujus rei exemplum habemus in Act. XXIII. 12, 14, 21. nempe anathemate anathematizaverant seu devoverant se diris Judæi, si vel ederent vel biberent, atque interea necem Pauli omitterent. Vel ex hoc exemplo patet, liberrimo voto & nemine cogente, potuisse obligationem anathematis suscipi. Si quis vero factum votum suum non impleret, anathematis malum invitus subire cogebatur, nisi forte jure aggratiandi inde liberaretur. Ejusdem speciei est & illud anathema, quo quis adjuratus vel se devovebat vel ab altero devovebatur, si pejaret. Hujus exemplum prostat in sancto Petro, Marc. XIV: 71, qui anathematizando se ipsum juravit, sibi cum Christo nullam consuetudinem fuisse. Quod si igitur verum est, ab esse ad posse consequentiā valere; vel hisce exemplis probatur, hominem Judæum, qualis erat Paulus ante conversionem ad Christianismum, potuisse meditari anathema, quo animum a Christo alienissimum testaretur.

Quemadmodum porro apud Hebræos non nisi dīra sonat vocabulum ἀγριός sensu deteriore sumtum, sic etiam apud patres Græcos phrasis isthac αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ χειρὸν haud mitius valet ac χρειάθηται τὸ ἀγρίως, ἐχθρὸς τὸ δίξις, αἱμότρεπος εἰς τὸ χειρὸν. In conciliorum canonibus nimis frequens est vocis anathematis usus. Itaque ejus notionem ex concilii C 2 senten-

fententia heic itidem adponere licebit. Sic autem Synodus Nicœna secunda in quam consfluxerant 350 patres, multique præterea; καὶ εἴ τις οὐ τῶς ἔχοι, αὖτε ἀμφιβολίᾳ καὶ τοσοῦ περὶ τὴν τῶν σεπτῶν ἐκόνων περσυνησιν, τοῖς ἀναθεματίζεις ή αἵτια καὶ σικυμενική ημῶν σύνοδος ὄχυρα. Θέου τῇ ταῖς θείαις πνέματος ἐνεργείᾳ καὶ ταῖς πατερικαῖς καὶ ἐκκλησιαστικαῖς παραδόσεσσι. καὶ τὸ ἀνάθεμα ψὲδειν ἔπειτα ἐστί, η̄ χωρίσμας ἀπὸ τῆς Θεοῦ. Quis quis se sic non habuerit, sed disputaverit, vel elanguerit erga venerabilem imaginum adorationem, hunc anathematizat sancta nostra & ecumenica synodus, quæcumunita est divini spiritus operatione, as paternis & ecclesiasticis traditionibus. Porro anathema nihil aliud est, quam separatio a Deo. Qualem separationem a Deo vocabulo anathematis intellexerint idem hi patres, id luculentius patet ex epistola Sancti cuiusdam Simeonis Columnalis, quæ recitata fuit & approbata in actione Synodi quinta. Est ea scripta ad imperatorem Justinum juniores, quem rogat, ut iconomachos puniat. Ille hunc in modum verba facit; Οὐπως καὶ οἱ λοιποὶ αὐτῶν Φόβον ἔχωσι πάσις τὰς ἡμέρας τῆς ἀπαρχῆς καὶ ἀφωλεστίνης αὐτῶν θιώσεως. Ως καὶ ἀποδέξας τὸ συγγενὲς αὐτῶν σκότος εἰς τὴν καταδίκην τὴν μέλλοντος αὐτὸς κατεσθίειν αὐτέντη καὶ αφεγγῆς πυρές. καὶ καταθεματίσει αὐτὸς εἰς τὰ καταδίκηα τῆς αβύσσου αὐτὸς τὸ πανάγιον καὶ παντοδύναμον πνεῦμα Ἰησὸς χειρὶς τὴν κυρείαν ημῶν τὸ ἐκ τῆς πατρερῆς ἐκπρεπείουσαν τὴν ἀπολίθων αὐτὸς δις ἀπέργντον ἀπόθεμα.

Intelligitur hinc, diro anathematis vocabulo involvi separationem a Deo vel Christo. Imo patet, hanc esse vim vocis in textu nostro, si perpendamus,

mus, quales personas Paulus ipse judicat anathemata. Sic Gal. 1: 8, 9. *anathema sit, quicunque praeter evangelium Christi, evangelizet vobis.* Et generalissime: *Si quis non amat Dominum Jesum Christum, sit anathema.* I. Cor. XVI: 22. Si itaque sumas: atque Paulius ipsem, Dum in Pharisaismo olim Christianos persequebatur, non amabat Christum; videbis necessariam esse conclusionem: ergo Paulus, dum in Pharisaismo Christianos persequebatur, ex sui ipsis sententia, erat anathema. Sume porro: Paulus in Pharisaismo vovebat, seu votis optabat istas persecutoris partes; atque habebis conclusionem: ergo Paulus in Pharisaismo vovebat seu votis optabat anathema esse. Igitur vel sic elucet, errare illos qui dicunt, phrasin ἀνθόνυ ἐνας ἀδελφὸς τοῦ Χριστοῦ non quadrare in statum Pharisaismi Paulini. Volebat utique Paulus atque omni studio tum id agebat, ut esset anathema a Christo, Act. IX: 1, 2, licet vim voti non intelligeret. Quemadmodum si furto deditus homo, qui saepius deprehensus atque sub spe emendatoris vitae mitiori pena castigatus dimittitur, non desistit a committendis de novo furtis; recte is dicitur studiose id agere, ut tandem laqueo suspensus extremam subeat penam. Sic & Paulus in Pharisaismo, studiose & vere ac realiter peregit, quantum penes ipsum erat, ut instar diri anathematis separatus a Christo maneret.

§. X.

Notavimus supra, ex loco & forma dissertatio-

nis Paulinæ peti argumentum pro sententia contra-
ria. Dicunt novum esse argumentum de reproba-
tione gentis Judaicæ Judæis ingratum, quod in textu tra-
etare incipit Apostolus; ideoque ex tenore regula-
rum rhetoriarum; intelligendum esse textum sic,
ut contineat exordium, quo Judæi certiores reddan-
tur de eo, quod Paulus eos amet ac bene iis cupi-
at. Ob eandem hanc rationem neque admittendum
esse quendam nexum hujus textus cum fine capitinis
præcedentis. Vacillat hæc argumentatio. Primo
namque id concedendum est ab adversariis, quod,
cum secundum regulas artis in orationum initiis
captatur auditorum gratia, id verbis obscuris at-
que dubiis fieri non debeat. Fides oratoris atque
benevolentia ejus in auditores explicite indicanda,
imo amplificanda potius est. Tale quid in verbis
textus nostri, si præjudicium seponatur, non com-
paret. Dicit Paulus, se veritatem loqui. Hostibus
& amicis id commune esse potest. Ait porro se
esse tristissimum; neque hoc est indicium amoris.
Addit denique de voto suo, quo esset anathema pro
fratribus. An pro præsenti hoc velit atque optet,
an vero narrat rem præteritam, quæ in auram for-
te jam abivit, id est quod versator in quæstione.
Ergo testificatio amoris hæc est ambigua; unde &
aucupatio gratiæ, quam hoc loco singunt, inepta
est. Deinde supponunt adversarii, materias diver-
sas in orationibus Paulinis; sic esse cæsas atque dis-
punctas, ut ea, quæ in præcedentibus dicuntur, non
sint connexa cum iis, quæ sequuntur. Atque hinc
est,

est, quod hoc loco nostro, ne id quidem admittant, ut in verbis textus alludatur ad verba præcedentia. Ast vero contrarium ex stilo Paulino evinci potest. Est enim ab aliis dudum observatum, atque cuiilibet Paulina legenti obvium, Paulum særissime ita sensim & veluti furtim ex alia materia in aliam serpere, ut non adsit terminus distinctus, in quo sequentem materiam inchoët, aut priorem finiat, absque rerum cohærentia vel verborum relatione mutuo. Quin potius solet is priorem tractatum claudere talibus verbis, quæ ratiunculam aliquam antecedentium rerum in se continent, quæ tamen materiam orationis Sequentis subministrant. Ealluntur ergo, qui exinde quod textus noster ponatur esse initium novæ dissertationis, concludunt, nullam esse correlationem rerum & verborum, quæ occurrunt in textu nostro, & quæ habentur circa finem capitinis præc. octavi. Neque tamen vel nos inficiamur, in textu nostro fieri quoddam initium novæ materiæ tractandæ; sed existimamus id non impedire, quominus emphatica dictio *āris iwy* respiciat aliquid, quod in præcedentibus nuper adstruxit, contra quam olim cogitarit.

Ast quia maxime id urgent, quod materia sequens adeo sit nova atque auditu difficultis Judæis, ut eam detegere simulque fadere non ausus sit, nisi novo exordio aures auditorum perliniret; e re esse videtur, hanc suppositionem diligentius examinare. Quo circa consideramus,

1:0 Quod vel ex historia evangelica constet,
Judæ-

Judæos exspectasse Messiam, non vilem & pauorem, qualis erat Jesus, sed magnatem præpotentem & principem mundanum gloriosum; ideoque eos Jesum quam maxime despexisse. Potest hæc Judeorum hypothesis æstimari ut περὶ τοῦ Χριστοῦ, ex quo reliqui eorum errores quam plurimi omnisque pervicacia atque odium in Christianos profluebant. Ponunt nimirum Messiam adventurum esse solummodo ad augenda commoda Israëlitarum & subjugandos gentiles. Dum temporalia imprimis bona a Messia præstolantur, doctrinam de vicaria satisfactione pro peccatis atque genuina indole justificationis hominis coram Deo funditus evertunt. Hinc patet, quod crucifixum Jesum Messiam prædicare idem sonet Judaicis auribus, atque universæ gentis spem & salutem subruere. Itaque si Juxta regulas rhetorum, præmisso exordio, Judæorum benevolentiam ad se audiendum captare studuisse Paulus, eo utique usus fuisset artificio, antequam primarium hunc errorem Judaicum attigisset. Ast Paulus talem in hac epistola diligentiam non adhibuit. Ab iunctio namque epistolæ cap. I: 1 - 4 aperte mox profiteatur, se esse servum Jesu Christi vocatum Apostolum, separatum ad evangelium de filio Dei Jesu Christo Domino. Atque statim addit, quod ad bitem mo vendam Judæis alto fastu turgidis valebat, v. 16 ne que enim me pudet evangelii Christi. Potentia namque Dei est, in salutem omni, qui credit; Judæo pri mum, tum Græco. Patet hinc, non dissimulasse Paulum, quod errorem primarium Judaicum, omnem que

que inde pendentem errorum catervam, aperto Marte aggredi atque expugnare studeret.

2:0 Insidebat in mente Judæorum opinio, ob fœdes divinum cum patribus initum, atque datas de semine Abrabami benedicto promissiones, gratia divina ipsos non posse destitui. Idem gloriabantur, præputiatis aditum ad gratiam Dei similiter non patere. Hanc opinionem confutat Paulus in hujus epistolæ c. V. ubi multis demonstrat, non nisi per unum caput fœderale, Dominum Jesum Christum, gratiam Dei atque donum justitiæ dīmanare in ultros homines.

3:0 Judæi, imprimis Pharisæi, sua scientia & scrutinio legis se efferebant præ gentilibus, quibus eloquia divina non essent concredita. Hunc fastum sic reprimit Paulus c. II, ut Judæis simul id vitio vertat, quod nomen Dei blasphemetur inter gentiles.

4:0 Variis sacrificiis & cultu Levitico veniam peccatorum atque justitiam acquiri sibi persuadebant Judæi. Paulus contra docet, ex operibus legis non justificari hominem; sed per legem solummodo cognosci peccata ac peccatorum pœnas c. III: 20, & VII: 7, atque justificari hominem gratia Dei, quæ est in Christo Jesu, c. III: 24.

In summa: demonstrat Paulus sermone ante caput nonum producto, non esse coram Deo ullum respectum personarum, sed tam Judæos quam Græcos, operantes malum, iram ac vindictam divinam manere, c. II: 9, 11; neque justitiam, quæ coram

Deo valeat, haberi nisi per fidem Iesu Christi, e. III: 22; imo in unione cum Iesu Christo condemnationem evitari, mortem superari, spiritum adoptionis & jura filiorum Dei donari; ast contra omnes illos, qui non in Christo Iesu secundum spiritum ambulant, sed secundum carnem, neque Deo placere, neque damnationem evitare posse &c. quæ cap. VIII. in amplissima forma deprædicantur. Ecquid ergo clarius dici potest, Judæos illos, qui fidem Iesu Christi rejiciunt, a Deo rejiciendos esse?

Videamus jam quantum ab his differant, quæ post initium cap. IX. ad reprimendam impietatem Judaicam adduntur.

1:0 Quod attinet illud πρώτη ψευδος, de mundanis prærogativis per Messiam recuperandis, & exclusione aliarum gentium a communione felicitatis Judaicæ futuræ, itemque vili conditione Christi Iesu, Paulus, haud aliter ac in antecedentibus, docet, quod errant Judæi; quia vocatio ad gloriam pertineat & ad Græcos & ad Judæos c. IX: 24. X: 12; & quia Judæi Iesu Christi contemtores impingant in lapidem offensionis, c. IX: 32, quandoquidem ignorent finem legis, qui est Christus, datus in justitiam omni credenti. c. X: 4.

2:0 Impugnat Paulus opinionem Judaicam, qua existimabant sibi ipsis, tanquam patriarcharum semi benedicto, gratiam Dei nunquam defuturam. Docet nimirum promissum non esse universaliter datum omnibus Judæis absque discrimine, sed oportere distingvi inter filios carnis generationis, & filios

os promissionis genuinos, qui patrum credentium fidem imitantur; ac solos hos ex gratia & justo bē-neplacito divino c. IX: 14, 15. ad gloriam præparatos esse, sive sint ex gentibus, sive ex Judæis, c. IX: 24, 30.

3:0 Quod ad caput cauſſæ, docet Paulus, atque ſui exemplo conſirmat, Deum non reprobasse po-pulum Iſraēliticum c. XI: 1, 2. Aſt quia hujus quæ-dam pars ſeſe induraverit, ut cæcutiret atque ob-furderetur ad adventum Melliæ ejusque evan-ge-lium, reliquam partem credulam ſolam ex gratia electam eſſe pronunciat. Quod ſi quis curioſe vellet inquire-re in numerum utriusque partis, addit Apostolus, iſtam quidem rem haud abſimiliter ſe jam habere, ac olim tempore Eliæ, videlicet cum iſ quereretur, prophetas ab Iſraēlitis eſſe occiſos & altaria deſtru-cta, exiſtimaretque ſe ſolum ſuperelle, oraculo moni-tus fuſit, reſtare ſeptem millia virorum, qui non incur-varunt genua Baali, Rom. XI: 2 - - 8.

Hæc fere ſunt omnia, quæ poſt initium cap. IX. adverſus Iſraēlitas duriſcule dicta videri poſſunt; quæ ſi cum iis, quæ ſuperius pronunciaverat Paulus, comparentur atque exacto judicio exami-nentur, dici vix poterit, utra Judæos magis pupu-giſſe cenſenda ſint. Hinc ergo conficitur, diſparere atque evanescere illam cauſſam interpretationis, qua dicunt, ex loco & poſitione textus noſtri dignoſci, quod ſit exordium orationis acrioris ad leniendos ac demulecendos animos Judæorum compositum, quod etiam ſi nullum in ſe contineat expreſſum verbum

amoris, occulta tamen & nescio qua artificiosa ratione amorem exuberantem insinuet.

§. XI.

Prostat aliud argumentum, ex quo itidem intelligitur, textum nostrum non esse exordium, quo suspicionem odii amoliatur, atque amorem in contribules repræsentet, ut sic acriori sententiæ reprobatoriæ locum paret. Videlicet quia Paulus ab initio cap. X. ea profert, quæ talis exordii vicem potiori jure sustinent. *Fratres; inquit, beneplacitum cordis mei & precatio, quæ ad Deum fit, pro Israële est ad salutem. Testimonium enim do illis, quod zelum Dei habeant, licet non secundum agnitionem.* His verbis aperte, quemadmodum decet in exordiis, asseverat, se non agi odio erga gentilitios suos sed amore & benevolentia. Itaque, cum hujus exordii veritas in dubium revocari nequeat, ex dissentientium hypothesi sequitur, bina eundem sensum fundentia ejusdem materiæ perorandæ exordia a Paulo adornata esse. Dum Paulus in altero hoc loco addit, se precari Deum pro salute Israëlis, tranquillo animo & sedatis verbis Deum appellat testem amoris sui. Plana heic sunt omnia & moderata, neque disideratur quidquam, quod ad formam exordii veri pertineat. Contra, si textum nostrum quoque ejusdem orationis exordium facias, omnia tibi torquenda erunt, & ne sic quidem sensum planum invenies, sed id tandem consequeris, ut non solum bici-

bicipitem ac monstruosam reddas orationem, sed etiam de-
crecentem. Impetum namque habent verba pri-
ori loco posita: ἀληθεας λέγω, οὐ φίνδομαι, λύτη μεγάλη
καὶ αἰδιλεπτης ὁδόν την παρδία μη &c. ast in altero loco
piacida & quieta sunt: οὐ μὲν εὐδοκία τῆς ἑτης παθήσις &c.
Si igitur similem animi affectionem utrobique indica-
ri putas, concedes elanguisse animum oratoris inter
perorandum, quod utique, secundum regulas oratori-
as, orationem tenuem reddit.

§. XII.

Multa nos impediunt, quominus credamus,
Paulum voluisse esse anathema pro fratribus, post-
quam gratiam in Christo datam degustasset.

1:0 Est hoc physice impossibile, ut homo pec-
caminosus perditione sui redimat hominem pecca-
minosum ex inferno: Luc. XVI: 26. Est idem quoque
moraliter impossibile, quia lege jubemur amare, &
prohibemur perdere nos ipsos. Talem igitur rem
absurdam pariter ac illicitam ne optare quidem li-
cet, quia adfectum Deus aestimat velut factum com-
pletum. Igitur vel hinc constare potest doctorem
illuminatissimum haud potuisse velle, suo exitio in-
fernali procurare salutem Judæorum.

2:0 Si ponis, Paulum amore exuberante ad
impossibilia hæc optanda atque scribenda latum esse,
hoc est: si id ipsum, quod Paulus, per nomen Sal-
vatoris asserit esse verum, & quo se non fallere as-
severat, & cuius testem appellat Spiritum Sanctum.

atque suam conscientiam, si id, inquam, est res physice ac moraliter impossibilis, ad quam statuendam impetuoso affectu ductus sit vir theopneustus; quomodo quæso obturabis ora impurissima empæctarum, qui hinc captabunt occasionem exclamandi, sic nihil veri vel certi haberi posse ex omnibus doctrinæ Christianæ capitibus, quæ ab Apostolo tradita & asserta leguntur?

3:0 Idem evidentissime colligitur ex variis doctrinæ capitibus, quæ ipse summo cum studio docuit atque auditoribus suis inculcavit. Sic graviter pronunciat: *fundamentum aliud nemo potest ponere, præter positum, quod est Jesus Christus* I. Cor. III: 11. atque ejusdem epist. c. 1: 13. emphatice interrogat: *num Paulus crucifixus est pro vobis?* Quibus non solum tanquam quid factu impossibile, sed etiam cogitatu, & multo magis optatu absurdum atque nefandum rejicit, alias redemptoris partes sibi tribui.

4:0 Commendat Apostolus studium unionis cum Deo, quæ non nisi per unum mediatorem Jesum Christum obtineri potest I. Tim. II: 5, 6, 7. Narrat quoque, quemadmodum ipsem omnibus virtibus contendat, ut in hoc unionis studio magis magisque proficiat, Phil. 3: 8 - 12. Hanc unionem cœu rem beatissimam, in verbis textum nostrum proxime præcedentibus, ardentissime laudat & extollit: *τὸν ἡμέας χαράσσει*. Est unio cum Deo finis summus omnium officiorum ac virtutum. Quis itaque non intelligit, monstrorum atque a doctrina Christiana abhorrens esse illud officium, quod quis, cum æter-

æternæ salutis suæ dispendio, h.e: cum conditione æternæ separationis a Deo, optet præstare proximo suo.

5:o Non possumus non summiopere comprobare id, quod solide D. Joh: Gerhardus differit de jura-
mentis Loc: Theol: Tom: III. de leg. moral. § 116.
ubi affirmat quæstionem: an Christianis licitum sit
jurare? quia, Rom. IX: 1. jurat Apostolus, verita-
tem loquor in Christo non mentior, testimonium mibi
peribente conscientia, ibidem proxime præced. §. 115.
peccatis secundo decalogi præcepto prohibitis, an-
numerat, juramentum, quod non habet hosce tres
„comites, judicium, iustitiam & veritatem. Ex par-
„te jurantis requiritur judicium discretionis, ex par-
„te rei tum in conscientia jurantis, tum in sermo-
„ne requiritur veritas, ex parte caussæ requiritur
„iustitia. Atque porro §. 118., Proinde illud tantum
„est legitimum juramentum, quod fit de re licita,
„possibili, cæpta, justa. „ Verum non possumus cum
his adsertis conciliare illa verba magni hujus Theo-
logi, quæ habentur ejusd. operis Tom: 2. de ele-
ctione & reprob. § 41., Apostolus Rom. IX: 3. o-
ptat anathema fieri pro fratribus Israëlitis, indicans
„se tanta eos amplecti caritate, ut si fieri possit,
„paratus sit, abdicationem Israëliticæ gentis redi-
„mere sui sempiterno exitio, nimirum caritas exu-
berans optat etiam impossibilia,. Certe ex memo-
ria viri doctissimi excidisse heic videntur tres illi
comites juramenti liciti. Si enim usus est Paulus
judicio discretionis; utique scivit rem esse impossi-
bilem & illicitam; ideoque illicitum censendum erit
jura:

juramentum ejus. Non juvat dicere Paulum fuisse
 certum de suo affectu, quo rem voluit, quicquid
 de re judicaret, quia, secundum Gerhardum, id
 tantum licitum est juramentum, quod fit de re li-
 cita, possibili, certa & justa. Non artificiosam,
 sed simplicem, seriam & veram oportet esse volun-
 tatem, quæ juramento confirmatur. Verbis jurare,
 se velle aliquid, atque in conscientia scire, id ipsum
 esse physice ac moraliter impossibile, attamen in
 formula juramenti reticere impossibilitatem rei; hoc
 certe non est boni viri, neque conciliari potest cum
 simplicitate ac sinceritate doctoris, qui ipsis quoque
 illis auditoribus, quibus hæc juravit *ayam avunculus*
 commendat, Rom. XII: 9. Exemplo illustrandum est,
 quid sit, exuberante caritate ad impossibilia ferri.
 Habet Caius amicum perquam dilectum Semproniu-
 um. Est Sempronius redactus in squalidam captivi-
 tam, ex qua nunquam deliberabitur, nisi, intra
 definitum temporis spatium breve, mille aureis re-
 dimatur. Caius hoc resciscit tenerrimo sensu, ideo-
 que festinanti & prompto ad auxiliandum animo
 quicquid possidet divendit, sperans se posse, suis
 opibus amicum eximere perpetua miseria. Ast vero
 contingit, Caji opes omnes, diligentissime licet conge-
 stas non nisi dimidium pretium redemptionis efficere. En-
 exemplum hominis, qui amore æstuante ferebatur ad
 rem, quæ ipsi physice impossibilis erat. Quod si ve-
 ro Caius ejusdem amoris æstu, ad facienda sacri-
 legia, furta & rapinas feratur, ut exinde pretium
 ad libertatem amici redimendam sufficiens colligat;
 habes

habes exemplum hominis, qui agitur ad suscipienda ea, quæ moraliter impossibilia sunt. Illud impudentis, alterum hoc exemplum etiam turpis animi est. Neutrum Paulo tribuendum putamus. Non illud, quia est consilii expers, neque hoc quia impium. Et quemadmodum neutram harum rerum agendam suscepisse, ita ex pari ratione neutram oportasse censendus est.

60 Putant nonnulli dissentientium, ex doctrina Christi de abnegatione sui, eam pendere virtutem, qua vel extreum sui interitum præ salute Israëlitarum consangvineorum optare posset Paulus. Quam vero hæc male cohærent, haud difficulter ex genuina indole abnegationis sui perspicitur. Derivatur hæc virtus ex operatione Spiritus Sancti, atque consistit in eo, ut anima fidelis, agnitus philautiæ pravæ turpitudine, quicquid verum bonum est, id omne non sibi sed Deo tribuat. Cum abnegatione sui connexa est abnegatio rerum hujus seculi. Huius forma in eo consistit, ut res apparenter bonæ postponantur bonis veris, Math. XXII : 37, I. Cor. VIII- 6, Marc. X: 29, 30. Recusavit Paulus thesauros, ut lucraretur animas, II. Cor. XII: 15. Recusandi sunt parentes & consangvinei, imo ipsius vitæ temporalis jactura nihil aestimanda est, ut obtineatur unio cum Christo, Luc. XXIV: 26. Sancti Apostoli atque pii martyres, etiam sub persecutionibus dirissimis, nomen Christi confessi sunt, atque vocationi suæ obedientes bonorum temporalium ipsiusque vitæ jactura veritatem

fidei suæ confirmarunt, ecclesiæque Christianæ in-
cremente promoverunt; quod ipsum nobis quoque
ad imitationem propositum est, Joh. XV: 13, I.
Joh. III: 15. Temerario ausu vitam non profuderunt,
sed potius, sicubi id fieri posset, ex periculis prudentur
evadere studuerunt, Matth. X: 23. Act. IX: 25.
XXIII: 17 - 21. Monuit Paulus Timotheum, ut se
ipsum salvaret atque auditores suos; id vero non
conspirat cum doctrina Christiana, quod quis ex a-
more consangvineorum perdat salutem suam æter-
nam. Neque ex hoc capite fieri potuit, ut subita-
neo animi motu atque transitorio affectu ad voti-
va talia verba effundeda ferretur Paulus; ea namque
est indoles hujus abnegationis, ut esse debeat con-
stans & firma, Apoc. II: 10. Quid quod in illo,
qualem nonnulli finxisse videntur, amoris æstu,
Paulus id omnino egisset, ut consangvineis suis non
autem Christo placeret, quod sine manifesto crimi-
ne poni nequit Gal. 1: 10.

7:0 Iniquum plane est, quod formulam precatio-
nis Christi conditionatam, *Pater, si fieri potest tran-*
seat hic calix a me, in explicationem voti Paulini
protrahant. Quod enim Christus factus esset ~~ætus~~
~~in~~ ~~in~~, est id gratiæ divinæ sanctissimæ pariter ac
liberrimæ documentum. Neque precatur Christus,
ut in æternum a Deo rejiciatur, sed contrarium po-
tius, ut transeat malum, quod propinabatur. Pa-
tet itaque, verbis Christi & Pauli nihil esse com-
mune, neque quoad materiam neque quoad formam.

Gerhardus quidem loco citato hæc addit., Mosis
„preca-

precatio Exod. XXXII: 32 est hypothetica, petit
 „enim populo dimitti peccatum, aut si opus sit pœ-
 „na æterna, se unum loco totius populi ex libro
 „vitæ deleri, nimirum si fieri possit atque ita fieri
 „fas sit. -- Securus dicit hoc Moses, (ait glossa or-
 „dinaria) ex Augustino qu. 147 *super Exodus*, ut
 „in consequentibus ratiocinatio concludatur, id est,
 „ut, quia Deus Mosen non deleret de libro suo,
 „populo peccatum illud remitteret. Quod itaque at-
 tinet locum hunc, quem ex Mose frequentur citant
 dissentientes, sufficiat nobis respondisse, 1:o non
 posse id ostendi, quod Moses cogitaverit hoc loco pœ-
 nam æternam; 2:o Mosen habuisse colloquium cum
 Deo cordium scrutatore; ideoque potuisse eum salva
 fide & sinceritate subintellexisse conditionem aliquam,
 licet eam verbis non exprimeret. 3:o Mosis hoc e-
 exemplum non esse regulam vitæ nobis vel Paulo
 præscriptam, siquidem fieri potest, ut in modo pre-
 cationis ex infirmitate peccaverit.

8:o Neque illos moramur, qui ad temporalium
 solum bonorum jacturam atque heroicas Christia-
 nismi virtutes votum Pauli referunt. Quod enim
 attinet fortunæ bona, nulla Paulo talia fuerunt.
 Certe qui omnem honorem seu existimationem ci-
 vilem extra cœtum Christianorum amiserat, atque
 habitus erat ignominiose ὡς μεματιζωτας τὸν κοσμον
 & πάντας πείψας, I. Cor. IV: 10, 13, & qui ne
 vitæ quidem securitatem residuam habebat, risam
 civibus a Christo aversis movisset, si dixisset, bo-
 norum fortunæ aut felicitatis civilis suæ pretio se

velle totius reipublicæ salutem redintegrare. Annon Paulus omnia hujus seculi bona pro stercore habuit Phil. III: 7, 8, in comparatione cum bonis per Christum paratis? Velint ne igitur dissentientes sic interpretari Pauli verba, quasi dixisset ac jumento confirmasset, se velle stercoribus redimere salutem populi iudaici? Et qui eminentem honorem Apostolatus inter talia bona numerant; næ illi valde errant. Imaginantur sibi talem a primis rei Christianæ initiis habitum fuisse honorem atque cultum Apostolis, qualem a pueris ipsimet animo concipere svererunt. Imo injuriam Paulo inferunt, dum eum faciunt venditorem honoris Apostolici.

Sed posito tamen, non concessio, possedisse Paulum quantacunque temporalia bona voluisse que deserrere ista cuncta, atque sub hac conditione a Deo optasse, ut integra & felix maneret respub. Iudeica, itemque hanc liberalitatem heroicæ virtutis fuisse; neque tamen hæc apte cum textu nostro cohaerebunt. Queritur enim Apostolus, magnam sibi esse ex materia substrata tristitiam & dolorem continuum; quod quidem in tali caussa, qualem heic ponunt dissentientes, non est animi fortis & heroicæ. Dum enim pro gloria Christi adversa patiebantur martyres Apostoli, non tristes, sed læti ea sustinebant -- II. Cor. XII: 10. Et id quoque notwithstanding heic imprimis est, quod ab εβδομηνεας viatio immunis esse nequeat Apostolus, si id verum sit, quod ex suo arbitratu heic finxerit atque exoptarit modum quendam, quo Israëlitis gratiam Dei concilia.

fiaret. Hoc enim non quadrat in Paulum, qui in simplicitate spiritus non nisi unicam veram ad salutem viam esse docuit, neque ex sapientia carnis plures commentus est. II. Cor. 1: 12 - 17.

§. XIII.

Confirmatur veritas interpretationis nostræ, sive ejusdem analogia cum fide Christiana. Patescat hoc, si cogitemus Paulum talem, qualem historia sacra eum nobis sistit. Fuit is primum Phariseus, justitiæ studiosus, furens adversus Christianos non ex levitate animi, ne dum ex malitia voluntaria, sed propter gloriam Dei, utpote occæcatus sectæ principiis, quæ funditus didicerat, & quasi cum laete materno imbiberat I. Tim. 1: 13. Phil. III: 5, 6. Fuit animo gravis, propositi ac patriorum institutorum adeo tenax, ut gratia evangelica ordinaria ad fletendum eum non sufficeret. Fulmine miraculoso, cæcitatem oculorum plectendus atque trium dierum continuorum jejunio macerandus is fuit, donec benignioribus auribus doctrinam Christi excipere posset. Noli cogitare, breve fuisse hoc temporis intervallum, quo sic cruciabatur. Neque puta, virum Zelotem pro gloria Dei, atque nullius mali sibi consciuum, in somno atque otio tempus istud consumisse. Nulla torpedo convenit characteri Pauli. Ergo collectis & recollectis omnibus viribus interea temporis meditabatur & vitam suam ante actam, & fundamenta disciplinæ Pharisaicæ, cujus tenorem

servaverat, & frequentia illa prodigia, quorum virtute religionem Christianam multorum in animis infesasse, licet cum contemtu, haec tenus observaverat. Procul dubio animadvertebat, & quidem ex insperato, capita quædam doctrinæ Pharisaicæ, quibus omnibus divinam veritatem inesse haec tenus firmissime persuasus fuerat, imprimis illa, quæ concernunt permissiones gratiæ divinæ Israëlitis factas, atque justitiam vitæ, quæ coram Deo valeat, non ex omni parte rite se habere. Deprehendebat se Zelum suum totamque vitam vacillanti imo fallaci fundamento superstruxisse, & sic porro. Hæc & quæ præterea ad conversionem peccatoris, pro conditio-
 ne cujusque per divinam gratiam, conducunt, utique animo agitabat, neque leviter & quiete, sed cum sollicitudine & diligentia frequentissimis perturbationibus interrupta. Habet contritio pœnitentium diversorum gradus intensitatis diversos. In Paulo quam maximam eam fuisse cuilibet patet, Sive consideres facultatem intelligendi sive volendi, in Paulo & abundantissimam copiam rerum discutendarum & vires fortissimas inclinationum affetuunque invenies; unde in ejus contritione impetuissimos conflictus acerrimamque pugnam fuisse intelliges. Facta Pauli conversione, annon putas, eum maxime puduisse illorum argumentorum, quibus antea a via recta seductus fuerat, dum in Pharisismo pro virili vitæ rectæ studeret? Cave existimes, conversionem hominis ad Christianismum esse similem transmigrationi animarum Pythagoricae,

ea, quam singunt talem, ut perfecta oblivione in anima, tanquam in tabula rasa, deleatur omnis memoria rerum præteritarum. Multa agitantur intra animam hominis in statu justificationis, quæ derivantur ex statu illo, qui præcessit conversionem. Paulum sua experientia docuit, eos, qui olim es- sent servi peccati, jam vero facti sunt ex animo obedientes vero typo doctrinæ, servientes justitiæ & liberati a peccato, pudere factorum priorum, Rom. VI: 17, 18, 21, & illos qui primitias spiritus habent, gemere atque angî, dum exspectant liberationem ex præsenti vitæ fragilitate, Rom: VIII: 22, 23. Patet hoc idem exemplo Davidis, qui, & Si non hæsitaret profiteri Ps. XXV: 5. *Tu es Deus salutis meæ, Te exspecto omni die,* mox tamen addit v: 7. *peccatorum pueritiae mee & prævaricationum mearum ne memineris.* Similiter quoque Jeremias cap. XXXI: 19. *postquam conversus didici, ferio lumbos meos,* (qui est mos parturientium, ut dolores intensissimos leniant, secundum Lutherum:) *quia pudescens sum &c.* Ad crucem, quæ Christianis propria est, pertinet, ut in conscientia sustineant dolorificas passiones ob mala ante conversionem patrata, & quidem eum in finem, ut magis magisque addiscant detegere atque avertere aberrationes a via Dei, si- ve ut, mediantibus his castigationibus, conserven- tur, augeantur & ad usum applicentur ipsorum habitus novi spirituales. Hinc fit, ut hominis justifi- cati vita spiritualis sustentetur perpetua vicissitudi- ne ac mixtura tam solatii ex unione cum Christo, inde.

indeque profluente recreatione lœta, quam doloris ac pudoris ob errores ~~antea~~ admissos. Et quo quis majorem senserat gradum intensitatis dolorum in prima sui contritione, eo majorem gradum pudoris ac doloris necesse est idem sentiat sub insequente cruce quotidiana. Item quo uberiorem ac dulciorum in statu iustificationis quis habet gustum solatii & lœtitiae ex unione cum Christo; eo majorem is in illa cogitationum, affectuum atque animi agitationum vicissitudine, quæ in eodem hoc statu obtinet, sentiet gradum tristitia, doloris, pudoris, quibus ipse castigatur, conservatur ac persistitur. Hinc primum est concludere, Paulum in statu iustificationis subiisse dolores intensissimos, ex reminiscencia pristinæ suæ perversitatis. Certe res ipsa loquitur, Paulum errores pristinos Pharisaicos non oblivioni tradidisse, sed memoria retinuisse; ne redirent, procul abegisse; ne nocerent, studiose examinasse; & per consequens, eum jugiter dolore ac pudore eorundem in sua conscientia agitatum fuisse. Si quis autem non percipiat argumentum ex natura rei desumptum, habeat is fidem testimonio Pauli ipsius, I. Cor. XV: 8, 9. *ego quidem utpote abortus minimus Apostolorum sum, neque dignus, qui appeller Apostolus, quia persecutus sum ecclesiam Dei.*

Quid quod talis recordatio errorum non solum pendet ex natura crucis, quam lenire & superando effugere student, sed etiam ex officio fidelitatis hominis Christiani in genere, & doctoris in specie. Pertinet id ad fidelitatem, ut magni aestimet notitias veri-

veritatum sacrarum, quibus illuminatus est, easque reputet tanquam dona divinitus data, quæ ad usum convertere obligatur; ut frequenter eas meditetur, quo sic & accrescant & majores fructus ferant; ut causas, fontes atque occasiones errorum examinet, atque diligenter discutiat omnia, quæ contra doctrinam sanam objici vel dubitationem movere queant; adeoque etiam oppositorum præjudiciorum origines, vim & fallaciam detegat ac di-gnoscat. Oportet hanc fidelitatem exerceri cum applicatione ad cognitionem atque dijunctionem sui ipsius, ut turpitudo priorum errorum in præsenti lumine gratiæ manifesta evadat, & securitas a lapsu in futurum præcaveatur. Et siquidem exemplis fortius moventur homines quam regulis; necesse omnino est, ut Christianus fidelis, imprimis qui munere doctoris fungitur, non solum suo vitæ rectæ exemplo imitando alios ad virtutis studium promoteat, verum etiam ut pro re nata demonstret, suorum errorum & lapsuum noxam, atque vel sic ab impietate dehortetur auditores ac deterreat. Hæc cum ita sint, neque dubitari queat, quin tenerima cum conscientia officium suum egerit Apostolus; quid quælo impedit, quominus possimus simpliciter inhærere verbis textus nostri, eorundemque sensui grammatico facili & plano, atque exinde intelligere, Paulum heic loqui ex conscientia consequente, qua vitam Pharisaicam suam examinabat, agitationes conscientiæ intra se ipsum sentiebat, erroris originem in præjudiciis Pharisaicis, quæ eodem hoc

capite distinctim recenset & refutat, detegebatur; & quidem sic loqui; ut Christum appelleret testem rei, quæ latebat in abdito cordis hominibus inaccesso, suæ videlicet tristitiae atque doloris tam ob horrendum errorem, quo Christianos ipsem sit persecutus, dum stultissime olim putaret, suo Zelo se posse rem Judaicam contra Christum ejusque cultores defendere, quam ob præsentissimum malum, quo iisdem præjudiciis occupatos fratres suos perdi jam videat,

§. XIV.

Si ex tenerrimis motibus animi Christiani, quæ madmodum §. præc. ostensum est, profluxerunt hæc Pauli verba, necesse est, non semel aut una solum occasione, sed fæpius & iterum iterumque pares ideas animo ejus obversatas fuisse. Quod si igitur & hoc quoque ex locis parallelis demonstrari queat, etiam id ad confirmationem explicationis nostræ valebit. Prosternat talis locus I. Cor. c. XV: 8, 9, quem modo citavimus, & qui cum textu nostro in multis circumstantiis harmonizat 1:o in eo, quod Paulus utrobique disputet contra eos, qui veritatem Christianam impugnabant; in textu quidem contra Judæos, qui carnali propagatione a patribus & iustitia legali nitebantur; in altero hoc loco contra eos, qui resurrectionem ex mortuis negabant. 2:o Utrobique laudat atque extollit excellentiam gratiæ in Christo datae; eam namque docet in infinitum

tum superare quæcunque alia bona. Agit nimurum id in iis, quæ textum proxime precedunt, itemque toto fere hoc altero citato capite. 3:0 Utrobius meminit suæ pristinæ incredulitatis, scilicet in textu dicit, se voluisse esse anathema, quod idem valet, ac si diceret, se non dilexisse sed odisse Christum, uti constat ex I. Cor. XVI: 22. In hoc altero loco dicit, se esse persecutum ecclesiam Dei. 4:0 Utrobius cum magna animi commotione errorem hunc suum commemorat, videlicet in textu nostro, vehementissimum sibi esse dolorem hanc ob causam indicat, in altero ignominiose se appellat abortum nomine Apostoli indignum.

Huc pariter referri potest locus Gal. I: 13. ubi postquam omnes heterodoxos ecclesiæ perturbatores pronunciasset esse anathema, v. 7, 9. paulo post commemorat, se quoque olim ecclesiam vexasse. Comprobatur hinc ideas anathematis atque persecutoris ecclesiæ, in mente Pauli fuisse quasi familiariter conjunctas. De cetero nulla Paulus hoc loco edit signa pudoris aut tristitiae, siquidem animum aliis admodum diversis affectibus occupatum habet; sunt enim irascentis verba, v: 6 *miror quod ita cito transferamini.*

Præprimis vero huc facit locus Phil. 3. 5 - - 8, qui cum textu nostro multa habet communia 1:mo Quemadmodum in iis, quæ textum nostrum antecedunt, grandibus verbis deprædicat unionem cum Christo, ita & heic v. 1. *gaudete in Domino,* & v. 3, *Nos sumus gloriantes in Christo.* Atque v. 8, 9. *Omnia pro stercore habeo, ut Christum lucrer, ut in Christo inveniar.* 2:do In capite isto, quo textus noster continetur, disputat Paulus contra Judæos, qui carnali propagationi a patribus atque cultui legali confidebant; hoc loco, v. 3, 4, 5. expressis verbis idem agit: *nos sumus circumcisæ spiritu servientes Deo,*

Deo, non habentes fiduciam carni. Si quis videntur sibi posse confidere in carne, ego magis, qui die oclavo circumcisus sum, genere Israëlite, ex tribu Benjamin &c. 3:io In textu contestatur vehementem dolorem ac tristitiam; in hoc loco etiam fletum addit v. 18. *sæpius dixi vobis, & nunc etiam plorans dico.* 4:to In textu se unum representat in duplice conditione ac tempore, nimirum ut Christianum, dum ait: *veritatem dico in Christo, atque ut olim Judæum dum dicit: optabam enim ipse ego &c.* Similiter in hoc loco, ut Christianum v. 8. *Imo vero existimo omnia damnum esse propter supereminentiam cognitionis Christi &c.* Ut Judæum, v. 4, 5 6, *ego magis --- Hebræus ex Hébræis, secundum legem Pharisæus &c.* 5:o Tristitiam, de qua Apostolus in textu queritur, diximus derivari ex natura crucis, quæ Christianis propria est, & qua humiliantur & excentur, ut in iis perficiatur fides, spes atque caritas. Hoc loco clare admodum narrat Paulus se in his exercitiis versari, v. 8 - 12, *Ut inveniar in Christo, ut discam vim resurrectionis ejus & communionem passionum ejus, conformatus morti ejus, neque enim adhuc perfectus sum &c.* 6:o Diximus ex fidelitate Christiana Apostoli intelligi, cur in textu nostro pristinos errores, horumque in conscientia consecutivos motus dolorificos exponat, & auditores tam doctrina quam exemplo suo ad pietatem exhortetur. Idem in hoc quoque loco elucet, v. 6 *eram juxta Zelum persecuens ecclesiam v. 7 quæ antea pro luero habui, ea nunc damnum reproto v. 10. ut cognoscam communionem passionum Christi & conformer morti ejus, &c.* v. 17. *Imitatores mei estote, & attendite ad illos, qui sic ambulant, quemadmodum habetis nos typum.*

Huc quoque pertinent loca, Eph. III: 8. 1. Tim. I: 13, 16, in quibus Paulus se appellat minimum inter sanctos atque primum inter peccatores, siquidem antea blasphemias, contumelia & perlecione vexayerit ecclesiam, atque

que ex superabundanti gratia divina, quam dein exper-
tus esset, auditores adhortatur ad fidem Christo præstan-
dam &c. quæ pulcherrime convenient cum iis, quæ tex-
tu nostro comprehendi atque cum eo cohærere diximus.

Idem hoc commonstrat locus 2. Cor. V: 14, 16. Et
enim 1:o quemadmodum in iis, quæ textum nostrum
proxime præcedunt, amoris Christi vincula fortissima de-
monstrat, ita & heic *amor Christi coarctat nos.* 2:o In
textu narrat dolorem, quem in vita nova sentiebat ex
vita pristina; incitato hoc loco: *Christus pro omnibus mor-
tuus est, ut non amplius sibi ipsis vivant, sed ipsi.* 3:o In textu
& versu textum sequente indicat, se olim perversa præ-
dilectione fratrum & cognatorum secundum carnem oc-
cupatum atque Judaico fastu elatum fuisse, quod eslet ex
Israëlitis, quorum eslet adoptio, gloria, testamentum, le-
gislatio &c. quem errorem, ex quo Christianus evaserat,
jam vehementer doleat ac detestetur; in hoc loco: *nos
ex nunc neminem novimus secundum carnem,* quia ut se ex-
plicat ipse Apostolus, Coll. III: 11, in statu renovationis
*non est Græcus & Judæus, circumcisio & præputium, sed
omnia in omnibus Christus.* 4:o Ad caußam doloris, de quo
in textu queritur, ut sæpius ante dictum est, & id perti-
net, quod in statu Judaico in carnalem Messiam seu
Christum confusus eslet, seductus communi Judæorum
errore qui consanguinitate carnis Messiae gloriabantur,
JЕlum Nazarenum vili pendentes; postquam enim jam
relicvisset, veram indolem gratiæ divinæ in JЕsu Christo
datam, maxima exinde afficiebatur tristitia, quod per
modum anathematis a dulcissimo Salvatore JЕsu sic re-
cessisset. Hanc eandem caußam in hoc loco his propo-
nit verbis: *Si vero etiam neveramus juxta carnem Chri-
stum, nunc tamen nou amplius novimus.* Quare si quis in

*Christo est, nova creatura est. En harmoniam idearum
piissimarum utroqne loco svavissimam!*

Ast vero cum eo deventum est, ut manum de tanta
tabela referre jam cogamur, id solum repetendum nobis
esse videtur, quod scilicet non existimemus ulla difficultate
laborare interpretationem, quam defendimus, si modo
vera judicetur haec argumentatio: Quandocunque quis
præoptat non diligere sed persequi Christum, tunc is
præoptat esse anathema. Atqui ego Paulus in statu Ju-
daico; ergo. Priorem propositionem ponit Paulus
1 Cor. XVI: 22. Posteriorem multis locis. Conclusionem in
nostro textu. Hanc argumentationem nos quidem non possu-
mus non habere pro vera ac legitima, ideoque dissentimus ab
illis, qui putant Paulum in statu Christianissimi anathema
esse voluisse. Etenim vel auditu horrendum hoc nobis est,
quandoquidem Paulus, ex quo factus eslet Christianus,
ardentissimo amore in Christum flagrabat, atque eos
anathema esse jubebat, qui non vereantur Christum odi-
se & Evangelium Christi pervertere.

S. D. G.

Emendanda.

Pag. 2. lin. 26. Christo. Lege Christo,

2. l. 18. P. 4. l. 17. P. 5. l. 9. ἡνόμενος l. ἡνόμην

12. l. 28. ἰδωκον lege ἰδιωκον

18 - - 21. 25. ΝΩΨΟΥ - - - - - ΝΩΨΟΥ

19 - - 18. ἐχποτεν - - - - - ἐκποτεν

22 - - 5. rhetoriarum; - - - rhetoriarum

23 - - 10. mutuo - - - - - mutua

33 : - 2. 3. impudentis - - imprudentis.

